

A szódi posta történetének első hat évtizede (1882–1942)

Soron következő írásomban a település postatörténetének kezdeti éveibe nyert bepillantást az érdeklődő olvasó.

A 19. század végéig a plébános mellett a jegyző volt a helység másik „írástudója”. Annak idején a sokrétű jegyzői és kántor-tanítói hivatást az e pályára jelentkezők párhuzamosan tanulták a jegyzőképzőben és látták el állomáshelyükön, sőt munkájukat még postatiszti feladatokkal is tetézték. Túl nagy lelvérforgalom nem lehetett ekkor a faluban, ugyanis az itt lakóknak távoli rokonsággal nem kellett levelezniük, mivel a település zártsága miatt a teljes atyafiság helyben lakott. A legtöbb levelet és képes levelezőlapot sokáig a tanító és annak rokonsága adta fel a helyi kispostán.

A helyi postatiszti szolgálatot először a Váci járás közéletének egyik kultikus figurája, Félix Mihály (Szécsénke, 1835 – ?,?) látta el. Félix 1873-tól lakott a faluban és töltötte be szűk két évtizedig azt a mindenes tisztet, amelybe a kántorizálás és jegyzősködés mellett esetenként a postatiszti feladatok ellátása is beletartozott. Nagy meglepetést keltett, amikor 1881-ben, a képviselőválasztások idején vesztegetésért, majd hivatali sikkasztásért elítélték. Sikkasztási ügyek és okirathamisítás miatt Félix 1888-ban ismételen a Váci Járásbíróóság elé került. Későbbi sorsáról már nem sokat tudunk – talán kivándorolt Amerikába –, leszármazottai azonban a faluban maradtak.¹

A Szódi Helytörténeti Alapítvány archívumában fellel-

hető postatörténeti dokumentumok között található helyi egyházközségi „Földadó-vevény” alapján megállapítható, hogy Félix a fenti elmarasztaló ítélet ellenére még 1884 októ-

Gödi-Sződ pecsétje
(1884)

berében is ellátta postamesteri feladatait. Mivel e dokumentum alapján a budapesti székhelyű Fonciére Biztosító Társaságnak küldött levelet Szödon adták postára, ezért bizonyítható, hogy a szódi posta 1882–1901 között a GÖDI-SZÖD feliratú, egykörös, háromsoros betétrendszerű bélyegzővel működött.² Nehezen elképzelhető, hogy a plébános az ekkor már két éve működő, több kilométerre lévő gödi postán adta volna fel a levelet, amikor a szódi posta pár száz méterre volt a helyi paplaktól. Másik bizonyítéka a szódi feladásnak pedig magának a postatisztnak (Félix) az aláírása, aki Szöd belterületén és nem a távoli Göd-pusztán lakott. A korszakból fellelt postai ajánlott küldemények feladóvevényein lévő pecsétek és aláírások alapján tehát megállapítható, hogy kizárólag csak Szöd településen használták a

GÖDI-SZÖD feliratú bélyegzőt, míg a később közigazgatásilag később abból kiváló Gödon csak GÖD felirattal bélyegeztek. Ennek a bélyegzőnek a feliratán kívül a GÖDI-SZÖD képzeletbeli településnévvel 1882–1905 között elvéve találkozhatunk egy-két levél címzésében, könyvben, képes levelezőlapon, ill. eljegyzési meghívón.

A szódi postán 1895-ben nyitotta meg a plébános, Tragor Antal (Körmöcbánya, 1857 – Szöd, 1896) azt „Betét-könyvecskét”, melynek tőkéje és kamatai a közeli vácrátóti Kigyósi kápolna fejjújtását szolgálták. Erre a kiállító hivatal megnevezésénél is az I. GÖDI-SZÖD 210. felirat került. Ebben a posta alkalmazottjának aláírására szolgáló rovatot az a Mihalik János (Sajóvamos, 1868 – Szöd, 1928) látta el kézjeggyel, aki 1888–1927 között a helyi iskola főtanító-igazgatója volt. Mihalik tanító már ideérkezése évében (1888) átvehette a zavaros életrvitelű Félix jegyzőtől a postai feladatokat. Ezt annál is inkább tehette, mivel a jegyző éppen abban az évben tánt el.

Itt kell megjegyezni, hogy a postatiszt a postahivatalnál tisztii ranggal szolgáló hivatalnokot jelentett, aki egyaránt lehetett postamester, postakidó vagy postairnok. 1894-ben már Simmel András szódi postamester úrról olvashatunk egy ingatlan adás-vételi szerződés kapcsán.³

1896-ban a szódi III. osztályú postáról feljegyezték, hogy naponta kétszer érkezett és indult küldemény, valamint két-

szer kézbesítették a leveleket. Ekkor a jegyző és iskolaigazgató után már egy ízig-vérig profi postamester, Gebauer Irma látta el a postatiszti teendőket. Járandósága év-, irodai és kézbesítési díjból, valamint szállítási átalányból állt össze. Ebben az évben 320 db ajánlott levelet adtak fel és ugyanannyit kézbesítettek, az átadott csomagok száma 240 db volt. Emellett 80 db levelet és 236 db utalványlevelet is kézbesített a millennium évében a szódi postai alkalmazott.⁴

Szöd postája hivatalként 1901 júniusában kezdte meg működését. Ettől az időponttól 1941-ig a kerékrendszerű, koronás, vonalkázott pántos bélyegzőt használtak, a megszüntetett GÖDI-SZÖD felirat helyett az immár egyértelmű SZÖD felirattal. A felirat alatt a dátumot a következőképpen jeleztek: az évnek csak az utolsó három számjegye (pl.: 934); a hónap rövidítve, betűvel (pl.: MÁR); a nap arab számmal. Az ezután következő típusnál az év már csak két számjeggyel (pl.: 62), a hónap római számmal (pl.: VIII.), a nap pedig arab számmal volt feltüntetve. Később, 1941. október 22-étől a vonalkázás megszűnt, a korona és a felirat viszont megmaradt a pántos körbélyegzőn.⁵

1910-ben távíró és távbeszélő nélküli postahivatalként tartották számon a szödit.⁶

A szódi postát az első hivatalos helyi postamester, Gebauer Irma húsz éven át, egészen 1916-ig vezette, majd egy ismeretlen személyt követően 1925-től Kopeczky Irma vette át a feladatot.⁷

¹ Váci Hírlap 1888.02.12. szám, 1888.03.25. szám.

² Magyarország klasszikus postabélyegzői Helyhez kötött postahivatalok főbélyegzői (Gudlin Tamás, Braunschweig, 2004) 197. p. A magyar bélyegke monográfiája VI. A magyar postaigazgatás bélyegzői 1867–1967 (Kostyán Ákos, Bp., 1973) 103. p.

³ Budapest Főváros Levéltára HU BFL VII 185 1894 01991 0001–0002 jelzet.

⁴ A M. Kir. Kereskedelemügyi Minisztérium posta- és távírda személyzetének s a posta- és távírdahivataloknak cím- és névtára (Bp., 1896) 63. p.

⁵ Kostyán Á.: i.m. 449. p.

⁶ Magyarország vármegyei és városai enciklopédiája I., Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye (szerk.: dr. Borovszky Samu, Bp., 1910) 184. p.

⁷ Közlekedési szaknaptár és sematizmus 1911–1916 (szerk.: Ferenczi Pál – Horváth József, Bp., 1911–1916), Postás szaknaptár – postamesteri hivatalok 1938–1942 (Bp., 1938–1942).

⁸ Közlekedési szaknaptár és sematizmus az 1928. évre (Ferenczi Pál – Dr. Hencz Lajos, Bp., 1928) 140. p.

⁹ Postás szaknaptár – postamesteri hivatalok 1938–1942 (Bp., 1938–1942).

¹⁰ M. Kir. Postavezérgazgatóság, A vidéki hálózatok betürendes távbeszélő névsora (Bp., 1943) 505. p.

1928-ban a szódi posta már rendelkezett távbeszélő-állomással.⁸

A régi posta a Tabán utca 8. szám alatti parasztházban működött. Ebben az épületben volt egykor az elöljáróság és a jegyzői lakás is található. Az új polgármesteri hivatal (Dózsa Gy. út 216.) felépítése után már csak a posta és a csendőrség maradt az épületben, melyet a köznyelv „postaháznak” hívott. Innen költözött az 1920-as évek legvégén a posta mai helyére, a Dózsa Gy. út 223. szám alatti polgári stílusú épületbe.

Kopetzky Irma Mária és Tarnay Alajos szódi aljegyző (a híres zeneszerző, zongoraművész fia, később Csepel község aljegyzője) 1930 decemberében kötöttek Sződön házasságot. Ekkor már a Fő út 84/A

Csepelre költözésével megüresedett hivatalt bizonyíthatóan 1942-ig dr. Irina Gergelyné sz. Borbély Mária működ-

A szódi posta bélyegzése
1964-ben

tette.⁹

A posta kapcsán érdemes megemlíteni a telefon-előfizetők számát is. 1943-ban Sződ

A már lebontott Tabán utcai postaház

(ma Dózsa György út 223.) alatti postaépületben laktak. A hivatalvezető ezután az okmányokat az 1939-ban bekövetkezett távozásáig már Tarnay Alajosné postamesternő aláírásával látta el. A házaspár

még az egységes alsógödi hálozathoz tartozott. 13 előfizetője között találjuk Bornemiszta Géza festőművészt, Czinege József fűszer- és fakereskedőt, Dinka Mihály kőművesmestert, dr. Erdélyi István községi orvost, Gerinczy Pál bányatanácsost, dr. Holló Zoltán földbirtokost, Kasó József hentes és mészáros, a Községi Elöljáróságot, a Községi Közellátási Hivatal, Marschalek Ferenc vegyeskereskedő-kocsmáros, Szalachy Béla ny. századost, a Szódi Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezetet és Wagner Ferenc földbirtokost.¹⁰

A szódi bélyegzőnyomat
1934-ben

Volentics Gyula
a magyar kultúra lovagja
www.helytortenet.szod.hu

Az évszak műtárgya

TÖLTÉNYHÜVELYBŐL KÉSZÜLT VÁZA

A képen bemutatott tárgy a hosszúra nyúlt állóháború során az I. világháború valamelyik lövészárkában készült. Ezt a műfajt szokás lövészárkművészetnek is nevezni, hiszen az ott szolgálatot teljesítő bakák a hosszú téltelenségben igyekeztek unaloműzőként a mindig kéznél lévő alapanyagból alkotni valamit. A bemutatott gépágyútöltény-hüvelyből készült, díszesen megmunkált, 11 cm magas és 3 cm átmérőjű piciny vázacska egy ismeretlen Tabán utcai katona alkotása, melyre a domborítás során néhány virágmotívum, egy szív és az „Emlék” szó is felkerült. A sárgaréz tárgyat a volt szódi katona a háború után ajánlkozta Könyves László tanítónak, aki 1928 és 1954 között volt a nemzet napszámosa Sződön. A múlt e mementója – melyet tulajdonosa gyertyatartóként is használt – Budapestről, a Könyves családtól került e sorok írójához.

Volentics Gyula
helytörténeti kutató

FIATALON IS LEHET HÍMEZNI

Lapunk legutóbbi számában a konyhai hímzésekről jelentettük meg „Az évszak műtárgya” című újonnan indult rovatunkban néhány régés-regi alkotásról készült fotót.

Egy lelkes lakótársunktól, Filkorné Cseszár Juliannától kaptunk néhány képet a saját hímzéseiről, melyek közül a világoskék-sötétkék színnel hímzett Házi áldást mutatjuk be olvasóinknak.

